

Helsingfors 30.5.2008

Tryggare simundervisning

Utbildningsstyrelsen, Finlands kommunförbund, Undervisningssektorns fackorganisation OAJ och Finlands Simundervisnings- och livräddningsförbund har i samarbete utarbetat följande anvisningar för en tryggare simundervisning

Ytterligare information:

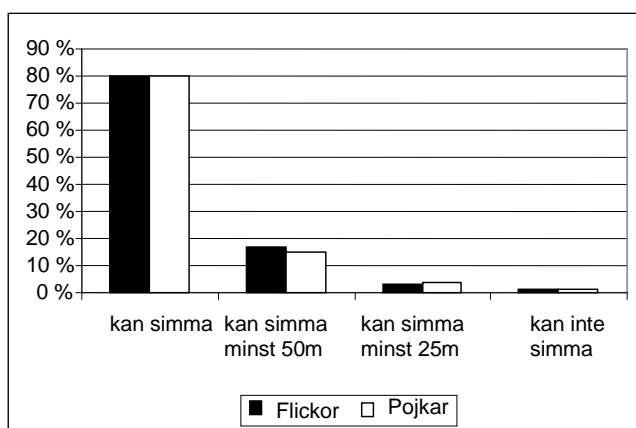
Matti Pietilä UBS tfn 040 – 348 7216, Mia Sarpolahti UBS tfn 040 – 348 7420, **Juha Karvonen Finlands Kommunförbund tfn 09 – 771 2732, Markku Poutala OAJ tfn 020 748 9633 och **Riitta Vienola** FSL tfn 09 – 343 6560**

SIMUNDERVISNINGEN I SKOLORNA

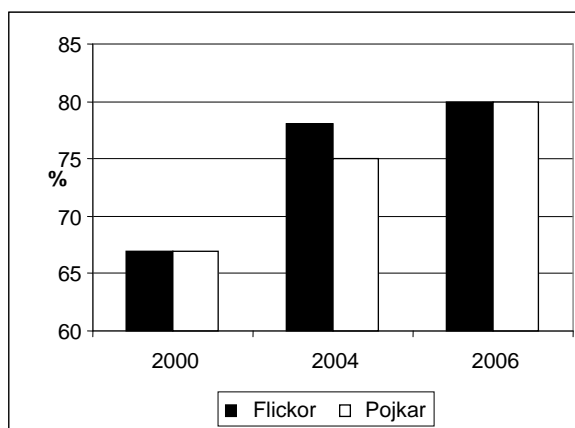
1. Simkunnigheten i Finland år 2006

Finlands Simundervisnings- och livräddningsförbund rf (SLF), forskningscentralen LIKES och Utbildningsstyrelsen har utrett simkunnigheten hos sjätteklassister åren 1999, 2000, 2004 och 2006. I undersökningarna har använts den nordiska definitionen på simkunnighet: simkunnig är den som faller i vattnet, får huvudet under ytan och efter att tagit sig upp till ytan på djupt vatten simmar 200 meter i en följd varav 50 meter ryggsim.

Av flickorna och pojkarna i årskurs 6 uppgav år 2006 åttio procent att de kunde simma minst 200 meter, varav 50 meter ryggsim. Helt utan simkunnighet var enligt undersökningen en procent av sjätteklassisterna. I simkunnigheten bland sjätteklassister har skett en tydlig förbättring, om resultaten jämförs med motsvarande resultat från år 2000. Då var 67 procent av flickorna och pojkarna simkunniga.

Simkunnigheten bland eleverna i årskurs år 2006

Andelen simkunniga av eleverna i årskurs 6 åren 2000–2006

Källa: Hakamäki, M ja Rajala K. 2006, kuudesluokkalaisten ja aikuisten uimataito Suomessa 2006. Liikunnan ja Kansanterveyden julkaisuja 183. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Enligt Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder för den grundläggande utbildningen ingår grundläggande simkunnighet i målen för undervisningen i gymnastik i årskurserna 1–4. I årskurserna 5–9 är målet att utveckla simkunnigheten och att eleverna lär sig livräddning.

I Finland drunknade år 2006 sammanlagt 174 personer, varav 46 under simning. Under sommarmånaderna (juni-augusti) omkom 103 personer genom drunkning. Utöver vikten av att själv kunna simma och rädda sig är det viktigt att från ung ålder också lära känna ansvar för andra när man vistas vid eller i vatten. Simkunnigheten är för finländarna en medborgarfärdighet.

Den sim- och livräddningsundervisning som ges i skolorna har stor betydelse för främjandet av tryggheten vid vattenmotion i vårt land.

2. Normer som styr simundervisningen

Ansvar för en trygg studiemiljö

I 29 § i lagen om grundläggande utbildning bestäms om elevens subjektiva rätt till en trygg studiemiljö, med vilket avses såväl den fysiska som den psykiska miljön.

Ansvariga för en trygg studiemiljö är utbildningsanordnaren i egenskap av den som beslutar om undervisningens resurser och verksamhetsmiljön, rektor i egenskap av den som ansvarar för verksamheten i skolan och läraren i egenskap av den som organiserar undervisningen. Betydelsen av att planera verksamheten och skyldigheten att se till att undervisningsarrangemangen förlöper tryggt och ostört får ökad tyngd då undervisningen ordnas utanför det normala skolområdet (simundervisningen).

Bestämmelsen förpliktar således utbildningsanordnarna att handla så att rätten till en trygg studiemiljö förverkligas i alla förhållanden. I skolan är rektor och läraren skyldiga att vidta åtgärder för att avhjälpa kända faktorer som äventyrar en trygg undervisning. Om de inte gör det, handlar de i strid med tjänsteplikten och riskerar, om det sker en olycka, att åtalas och bestraffas för brott och/eller tjänstebrott. Utbildningsanordnaren kan dessutom åläggas att ersätta den skada som försummelsen har åsamkat eleven. Om gymnastikundervisningen ordnas utanför den normala skollokalen och någon annan än skolans lärare ansvarar för undervisningen, är utbildningsanordnaren även skyldig att se till att de tjänster som skaffas av utomstående är ändamålsenligt ordnade och att de platser där undervisningen ges är i skick.

Bildandet av undervisningsgrupper

Enligt 30 § i lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt att få undervisning enligt läroplanen. När man anordnar simundervisning är det skäl att ägna särskild uppmärksamhet åt 30 § 2 momentet, enligt vilket undervisningsgrupperna skall sammanställas så att målen i läroplanerna kan nås i undervisningen.

Grunderna för läroplanen

Utbildningsstyrelsen fastställde år 2004 (föreskrift 1-3/011/2004) grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. I grunderna för den grundläggande utbildningen regleras gymnastikundervisningen i punkt 7.18 "Gymnastik", som också innehåller mål och centralt innehåll för simundervisningen.

I årskurserna 1–4 är målet för simundervisningen att eleven lär sig hälsofrämjande och trygga former av motion och lär sig att simma. Det centrala innehållet i undervisningen i årskurserna 1–4 är vattenträning och simövningar. Då det gäller årskurserna 5–9 är målet att eleverna utvecklar sin simförmåga och lär sig livräddning. Det centrala innehållet är simning och livräddning i vatten.

Utbildningsanordnarens läroplan och skolans årsplan

Enligt de riksomfattande grunderna för läroplanen skall utbildningsanordnaren göra upp en noggrannare läroplan i enlighet med 15 § i lagen om grundläggande utbildning. Utbildningsstyrelsen rekommenderar att läroplanen också innehåller närmare bestämmelser om simundervisningen. Om det med beaktande av förhållandena och de lokala resurserna är oskäligt svårt att genomföra något centralt innehåll enligt de riksomfattande grunderna, kan det ersättas med något annat.

Dessutom kan utbildningsanordnaren med stöd av 9 § i lagen om grundläggande utbildning läsårsvis sammanställa en på läroplanen baserad plan, en s.k. årsplan. I planen bestäms om det allmänna ordnandet av undervisningen, undervisningstimmarna och annan verksamhet i samband med undervisningen samt arbetstiderna, undervisningen utanför skolan och andra behövliga frågor som anknyter till ordnandet av undervisningen.

I årsplanen intas också närmare bestämmelser om ordnandet av simundervisningen. På det sättet definieras vilken verksamhet som är på skolans ansvar. Skolans simundervisning är på skolans ansvar oberoende av var den ordnas och vem som i praktiken ger undervisningen.

Nyttig tilläggsinformation om ordnandet av gymnastikundervisningen finns i bl.a. följande källor:

- Utbildningsstyrelsens publikation "Turvallisuus ja työsuojelu liikunnan opetuksessa" (2001)
- Utbildningsstyrelsens Edu.fi -sidor: Stöd för läroplansarbetet (2.9.2004) <http://www.edu.fi/svenska/SubPage.asp?path=499,19696,70620,51441>
- Konsumentverkets anvisningar för att öka säkerheten i simhallar och badinrättningar (16.8.2002) <http://www.kuluttajavirasto.fi/user/loadFile.asp?id=3946>
- Finlands Simundervisnings- och livräddningsförbunds rekommendationer <http://www.suh.fi/toiminta/uimaopetus/>
- Finlands kommunförbund: Liikuntapaikkojen turvallisuus (15.1.2002) http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;351;536
Förordningen om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård 21.6.23006/553
- Simplatsens egna regler

Utbildningsanordnaren skall därtill se till att alla som har ansvar för att ordna och genomföra simundervisning får egna anvisningar om hur den skall ordnas, att avtalen är tidsenliga och att alla känner till dem.

3. Om säkerheten i simundervisningen

De domar som domstolarna har utfärdat efter olyckor som skett i samband med simundervisning har visat att läraren i sista hand har ett odelat ansvar för att simundervisningen genomförs på ett tryggt sätt. **Läraren ansvarar m.a.o. för att simundervisningen i sin helhet ordnas tryggt också då den egentliga simundervisningen handhas av en simlärare och simhallens övervakningspersonal är närvarande. Detta**

förutsätter att läraren är närvarande under hela den tid simundervisningen pågår.
Simläraren ansvarar naturligtvis för egen del för sin undervisning och för att den är trygg.

Utbildningsanordnaren, vanligtvis kommunen, skall garantera en trygg undervisningsmiljö i all verksamhet i skolan. På utbildningsanordnaren vilar ett särskilt ansvar i sådana fall då anordnaren inte ensam kan bestämma över eller kontrollera undervisningslokalerna eller undervisningsförhållandena. En sådan situation uppstår vanligtvis i den verksamhet som ordnas utanför skolan, t.ex. i samband med lägerskolor, utflykter och gymnastik, där undervisningsplatserna är utanför skollokalen och skolgården.

Av de domar som domstolarna har utfärdat kan dras följande slutsatser: De fysiska förhållandena i lokalerna för simundervisningen bör vara sådana att undervisningen i allmänhet är trygg. Bassängerna, deras placering, bubblande, sprutande eller forsande vatten, övriga möjliga simmare och simhallens övervakningspersonal inverkar på den helhetsbedömning på basis av vilken beslutet om att använda platsen i skolans simundervisning tas.

Utbildningsanordnaren skall avtala med simundervisningslokalens huvudman om de villkor under vilka en trygg undervisning kan genomföras. Simundervisning kan således genomföras endast då den kan ordnas tryggt och de praktiska arrangemangen följer de avtal som ingåtts.

Utbildningsanordnarna och skolorna blir i allmänhet tvungna att genomföra undervisningen i den kommunala simhallen eller i en privat simhall som är avsedd och uppförd även för allmän, avgiftsbelagd användning. Under den senaste tiden har nya simhallar byggts och gamla sanerats till upplevelsebad genom att utrusta eller tillföra dem nya bassänger samt bassänger med porlande eller sprutande vatten. Ändringarna har väsentligt ökat säkerhetsriskerna.

Läraren, som ansvarar för den undervisning hon eller han genomför, skall se till att förhållanden är trygga. När lärarens undervisningsgrupp fastställs skall elevernas ålder och specialförhållanden beaktas. Liksom i all annan undervisning skall läraren innan simundervisningen inleds försäkra sig om att undervisningen kan genomföras tryggt. Om detta inte är möjligt på grund av brister som gäller förhållandena, de övervakande lärarna eller den övriga övervakande personalen, måste simundervisningen flyttas till en annan tidpunkt eller till en annan undervisningsplats, som är trygg.

4. Rekommendationer för simundervisningen

Klassernas simturer

Utbildningsanordnaren ingår avtal med huvudmännen för de simplatser som man ämnar använda efter att ha försäkrat sig om att de är trygga. Utbildningsanordnaren uppgör tillsammans med skolorna och simhallarna för sina skolor en plan med tidtabeller för hela läsåret.

Det är bra om skolan innan simundervisningsperioden inleds preciserar antalet elever och studerande för simläraren.

Enligt Finlands Simundervisnings- och livräddningsförbunds rekommendation **kan det i en simskola för nybörjare finnas högst 10 icke simkunniga elever per behörig lärare.**

Tillräckligt små gruppstorlekar ger bättre möjligheter till att differentiera undervisningen och till att genomföra simundervisningen tryggt och högklassigt. I fortsättningssimskolor och i konst/tekniksimskolor kan det enligt rekommendationen finnas högst 20 elever per behörig simlärare i undervisningsgruppen.

Färden till simhallen och simplatsen

Också färden till simplatsen sker på skolans ansvar. Man bör på förhand komma överens om hur man tar sig till simhallen.

I ordnandet av transporten till simhallen iakttas förordning 553/21.6.2006 om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård, som trädde i kraft 1.8.2006. Ministeriets trafiksäkerhetsenhet har gjort en promemoria om förordningen 16.6.2006. Förordningen tillämpas på alla resor som hör till skolans regelbundna verksamhet och som görs som beställningstrafik.

Praktiska anvisningar om verksamheten i simhallen (och i tillämpliga delar även på andra platser där simundervisning ordnas)

1. När skolan ordnar och genomför simundervisning är den skyldig att se till att det finns övervakande lärare för gruppen både för pojkarna och för flickorna. Gruppens lärare skall känna eleverna och deras eventuella specialbegränsningar och specialbehov. Om detta inte på något sätt går att ordna, skall detta beaktas i arrangemangen och simläraren på förhand underrättas om saken.

2. När gruppen anländer till simhallen hämtar läraren gruppens nycklar från simhallens kundtjänst och anmäler antalet elever som deltar i simundervisningen till kundtjänsten.

3. Under det första besöket i simhallen väntar simläraren på gruppen i simhallens aula. Innan eleverna förflyttar sig till omklädningsrummen repeterar simläraren simhallens allmänna ordningsregler tillsammans med gruppen. Läraren skall se till att också elever som varit frånvarande under den första gången känner till ordningsreglerna.

4. Läraren för eleverna till omklädnings- och duschutrymmena. Läraren övervakar att eleverna tvättar sig utan baddräkt och att också håret väts. Elever med långt hår bör använda badmössa eller sätter upp håret. Vid behov går man på toaletten innan man förflyttar sig till bassängerna.

5. Eleven skall ha baddräkt eller badbyxor. Att använda shorts som baddräkt är förbjudet.

6. Innan man förflyttar sig till bassängutrymmena skall läraren försäkra sig om att alla faktorer som kan äventyra en trygg undervisning har tagits ur bruk för den tid som simundervisningen pågår. Sådana är t.ex. forsande, bubblande eller sprutande vatten. Också närvaro av eventuella andra simmare och övervakningspersonal bör beaktas.

7. Gruppens lärare för eleverna till en på förhand avtalad plats där eleverna väntar på att simundervisningen skall börja och därifrån simläraren tar över gruppen. Simläraren för eleverna och läraren till det simplats som reserverats för gruppen. **Eleverna får inte bege sig till bassängutrymmena en och en eller på egen hand. Också när**

simundervisningen avslutas skall man försäkra sig om att alla elever lämnar bassängerna samtidigt.

8. Gruppens lärare följer med simundervisningen bredvid bassängen eller genom att själv delta i simundervisningen under hela lektionen. **Läraren är i simhallen i tjänsteutövning och har därmed ansvar för eleverna under hela lektionen.** Simläraren ansvarar för simundervisningens pedagogiska innehåll. Simhallens personal har alltid ett allmänt övervakningsansvar.

9. Simläraren bör underrättas om begränsningar i simundervisningen till följd av skada eller sjukdom hos eleven samt om medicinering och förstahjälpsåtgärder i anslutning till dessa. Hälsouppgifter är sekretessbelagda uppgifter och vårdnadshavarens tillstånd bör därför utverkas innan simläraren får uppgifterna.

10. När undervisningen har avslutats ser gruppens lärare till att eleverna lämnar simundervisningsstället enligt överenskomna regler.

Antalet simundervisningstimmar

Finlands simundervisnings- och Livräddningsförbund rekommenderar sex timmar per läsår och årskurs för att uppnå målen för lågstadiets simundervisning.

Bedömning

Simundervisningen bedöms enligt grunderna för läroplanen 2004. Du hittar simundervisningens mål och centrala innehåll i årskurserna 1-4 och en beskrivning av goda kunskaper i slutet av årskurs 4 under länken nedan.
<http://www.edu.fi/svenska/page.asp?path=499,19696,70620,51441,51452>

Gymnastikundervisningens mål och centrala innehåll i årskurserna 5–9 och en beskrivning av goda kunskaper i slutet av årskurs 9 hittas under länken nedan.
<http://www.edu.fi/svenska/page.asp?path=499,19696,70620,51441,51455>

Simläraren bedömer tillsammans med gruppens lärare elevens simfärdighetsnivå i relation till uppställda mål.

Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund har ställt upp årskursvisa mål och exempelinnehåll samt bedömningsgrunder. Också dessa bygger på läroplansgrunderna för den grundläggande undervisningen: FSL:s mål och exempelinnehåll för olika årskurser hittas under länken nedan.
http://www.suh.fi/toiminta/uimaopetus/luokkakohtaiset_tavoitteet_ja_es/

Övrig simverksamhet för skolelever

Simhallens simlärare och simövervakare tar emot prestationer för simmärke. Läraren kan uppmuntra eleverna till självständig simverksamhet. I simtävlingarna för skolelever finns serier för tävlings- och hobby-simmare.

5. Exempel på rättsfall

Nedan beskrivs domstolsbeslut över olyckor som skett i samband med simundervisning. De visar hur viktigt det är att följa ovan givna anvisningar så att olyckor kan undvikas och faktorer som är viktiga med tanke på lärarnas ansvar kan beaktas.

En drunkningsolycka i Österbotten 1971

En lärare hade som övervakare i samband med en utflykt till en simhall tagit med sig 56 elever, trots att gruppens maximala storlek var 40 elever. I slutet av simtiden hade läraren följt med elever till dusch- och bastuutrymmena, trots att en del av eleverna stannade kvar för att simma. En elev drunknade och hittades av en utomstående simmare efter 15 minuter. Läraren dömdes i hovrätten till böter för dödsförvållande och för tjänstefel på grund av underlåtenhet.

Drunkning under studiebesök på en badinrättning våren 1991

Två lärare och skolans kokerska hade i samband med ett studiebesök besökt en badinrättning tillsammans med 12 lågstadieelever. Lärarna lämnade bassängutrymmena och försäkrade sig om att ingen första- eller andraklasselev hade blivit kvar vid bassängerna. Äldre simkunniga elever tilläts att fortsätta bada. En elev drunknade på det djupaste stället i den stora bassängen. Den drunknade kunde inte simma. Man lyckades inte klarlägga huruvida drunkningen hade skett innan läraren hade avlägsnat sig från bassängutrymmena eller senare.

Hovrätten ansåg att lärarna borde ha vakat över elevernas säkerhet under simningen. Simhallens egna övervakares agerande eller försummelser frantog inte lärarna deras skyldighet eller ansvar för att vaka över elevernas säkerhet. Lärarna borde ha sett till att eleverna inte uppehöll sig på en farlig plats i badinrättningen och att det inte stannade kvar några elever i bassängerna efter att lärarna hade avlägsnat sig.

Förhållandet mellan antalet övervakare och elever betraktades som riktigt. Hovrätten fäste också uppmärksamhet vid att eleverna innan utflykten hade informerats om förhållandena vid badinrättningens bassänger. I synnerhet badinrättningslokalens konstruktion med bryggor och olika slags bassänger betraktades som ett övervakningsproblem. Också bubblande och forsande vatten ökade behovet av övervakning.

De båda övervakande lärarna dömdes till böter för brott mot tjänsteplikten av oaktsamhet samt dödsförvållande. Mot kokerskan väcktes inget åtal. Kommunen dömdes att betala skadestånden i egenskap av lärarnas arbetsgivare.

Drunkningsolycka på Päijänne 1996

Den simhall som skolan brukade använda renoverades. Läraren hade därför för 14 elever i årskurserna 3 och 4 ordnat läroplansenlig simövning för uppnående av simkunnighet på en allmän strand i närheten. Stranden var låg t.o.m. 45 meter från stranden, varefter den snabbt blev djupare. Gränsen till det djupa vattnet hade inte märkts ut.

Läraren hade underrättat vårdnadshavarna om simundervisningen. För att trygga säkerheten hade man kommit överens om att läraren går ut i vattnet först och ställer sig så att eleverna ser var det djupa vattnet börjar. Eleverna hade också blivit varnade för bråddjupet.

Under den fjärde simgången drunknade en elev. Eleverna hade bytt om till baddräkt redan tidigare och skyndat iväg för att simma före läraren. Eleverna hade dykt nära bråddjupet. När läraren steg ner i vattnet hade en elev blivit kvar under ytan och han hittades först efter en halv timme på djupt vatten. Den drunknade eleven hade på grund av sjukdom varit frånvarande under de tidigare besöken i simhallen.

Hovrätten ansåg att lärarens instruktioner och varningar inte kunde betraktas som tillräckliga, utan att läraren borde ha hindrat eleverna från att gå ut i vattnet innan han själv var där och kunde övervaka. Läraren hade varit skyldig att se till att någon risk för drunkning inte existerade.

En annan väsentlig faktor var enligt hovrätten att den drunknade eleven hade varit frånvarande under de tidigare simgångerna och att hans simkunnighet därför inte hade testats. Läraren hade m.a.o. inte en klar bild av elevens simkunnighet. Eftersom läraren inte hade hindrat eleven från att gå ut på alltför djupt vatten, hade han också gjort sig skyldig till dödsförvållande.

Hovrätten dömde läraren till böter för brott mot tjänsteplikten av oaktsamhet samt dödsförvållande. Tingsrätten hade tidigare förkastat åtalet mot läraren. Staden dömdes att i egenskap av arbetsgivare betala skadestånden.

Olycka i simhall 2006

Tre lärare var för andra gången tillsammans med 30 elever i en simhall för simundervisning. I simhallen fanns en barnbassäng, alldeles fast i barnbassängen en terapibassäng och en storbassäng. En del av eleverna i årskurs 1 och 2 kunde simma, en del inte.

Varje elevs simkunnighet hade utretts före simundervisningen. Eleverna hade getts instruktioner om hur de skulle gå till väga och bete sig i simhallen. För eleverna hade klargjorts att elever som inte kunde simma måste vistas i barnbassängen. De som i någon mån kunde simma fick vistas i terapibassängen, där vattenytan porlade och bubblade.

Lärarna hade avtalat om egna övervakningsområden i bassängutrymmena. En simlärare hade hand om den egentliga simundervisningen.

Lärarna hade hämtat sina grupper från bastuutrymmena till bassängutrymmet. Eleverna sprang emellertid iväg till bassängerna i klungor. Efter en stund märkte en utomstående simmare en livlös pojke på terapibassängens botten. Pojken kunde återupplivas och han klarade sig utan bestående men.

Alla tre lärare åtalades för brott mot tjänsteplikten av oaktsamhet.

Tingsätten gav sin dom 27.9.2006. I domen uppräknades händelserna och förhållandena. Banden i simhallens övervakningskameror spelade en avgörande roll vid

tidsbestämmandet av händelserna. De klargjorde i vilken ordning händelserna hade inträffat och delvis också hur de hade skett.

Som fällande för lärarna ansågs att de inte hade samlat ihop eleverna innan förflyttningen till bassängerna för att där dela in dem på olika bassänger enligt simkunnighet.

Domstolen ansåg att lärarna gemensamt hade varit skyldiga att övervaka hur eleverna tog sig till bassängerna.

Enligt domstolen gjorde porlandet och bubblandet i terapibassängen det svårare att se vad som skedde i bassängen, men detta varken frantog lärarna deras ansvar eller minskade det.

Inte heller den övriga övervakningen i simhallen frantog lärarna deras ansvar. Domstolen bedömde lärarnas respektive skuld som lika stor.

Lärarna dömdes för brott mot tjänsteplikten av oaktsamhet till det lägsta straffet, varning. Lärarna överklagade domen. **Hovrätten ändrade inte tingsrättens beslut.**